

element. Som hellig tekst har Bibelen ikke monopol på at tyde tilværelsen. Tilværelsen er ”selv en tekst, som skal lyttes til” (s. 91). Kristen teologi bliver da kun *generøs*, hvis den forstår sig på andre kulturer, der, ligesom den selv, forsøger at fortolke livets tekst. Teologien må være polyfon. Ellers står den og falder ved sig selv.

Hvad teologiske såvel som ikke-teologiske inspirationskilder derfor angår, spænder Gregersen bredt. Og dette er bogens styrke. Litteratur, teologi, fænomenologi og videnskab går i samtale med hinanden. Som systematisk teolog abonnerer Gregersen ikke på åbenbaringsteologiens *apofatiske* tale om Gud. At sige, hvad Gud ikke er, og dermed tie om Guds væsen, kan ikke være teologiens begyndelsessted. Vi *må*, eller: er nødt til at kunne tale *katafatisk* om Gud, det vil sige udtale os om Gud ud fra – eller *langs med* – de erfaringer, som stempler ind i vor bevidsthed (s. 378–380). Går vi ud fra troens generøsitet og umiddelbarhed, kan menneskets sprog ikke siges at være begrænset og utilstrækkeligt, når opgaven er at tale om Gud, men derimod være begyndelsesstedet. Gregersen er derfor ikke bleg for at forbinde teologisk tale om Gud med livsdefinerende fænomener såsom nærdødsoplevelser, sorg, smerte og glæde. Teologiske navne, der er centrale for Gregersens samtidsteologiske arbejde, tæller særligt Gregor af Nyssa,

M. Luther, Fr. Schleiermacher, P. Tillich, K.E. Løgstrup og J. Moltmann. Af ikke-teologiske fagfolk gælder resonanstænkeren Hartmut Rosa og musikeren Peter Bastian som de vigtigste stemmer i Gregersens polyfone udlægning af kristendommens mest centrale lærestykker. Sidstnævntes værk fra 1987, *Ind i musikken*, er ikke kun definerende for titlen på Gregersens bog, men tillige også for det sprog, gennem hvilket Gregersen forsøger at reformulere teologiens forhold til det evige liv.

Ind i fellesskabet er et scoop i den forstand, at læseren, der er let teologisk øvet, får udvidet sin personlige og faglige horisont lige så meget som læseren, der er teologisk trænet. Gregersens malende sprog og personlige sigte går i vellykket samklang med hans samtidsteologiske fortolkning af kristendommens tale om gudsriget. ■

Møder med Gud

anmeldt af ekstern lektor ved Afdeling for
Bibelsk Eksegesis Martin Friis

Jesper Tang Nielsen
Bibelselskabets Forlag 2021
142 sider
120 kr.

Gud kommer mennesker i møde på mange forskellige måder i det bibelske materiale. Dette er, hvad Tang Nielsen har sat sig for at belyse i

den seneste udgivelse i Bibelselskabets Håndbibliotek. På tværs af bogens kapitler undersøges det, hvordan Gud møder mennesker i direkte tiltale (kap. 1); på særligt hellige steder (kap. 2); i sin visdom (kap. 3); i sin søn, Jesus (kap. 4), og i sin ånd (kap. 5). I det afsluttende sjette kapitel trækkes der røde tråde mellem disse møder med udgangspunkt i Johannesprologen (Joh 1,1-18). Der er tilstræbt en nogenlunde jævn fordeling mellem eksempler fra GT og NT; for NT-delens vedkommende dog i Paulus' og Johannesevangeliets favør.

Fremstillingen i de forskellige kapitler er klar, overskuelig og velstruktureret. I bogens andet kapitel fokuseres der eksempelvis på Guds herlighedsnærvær; først i Åbenbaringsteltet (2 Mos 25 - 3 Mos 16); derpå ved templets indvielse (1 Kong 8) og efterfølgende ødelæggelse og genindvielse (Ezekiels Bog), og endelig i det himmelske tempel (Johannes' Åbenbaring). Som med de øvrige kapitler, rummer dette kapitel en retvisende gengivelse af et omfattende materiale. En enkelt formulering må denne anmelder dog anfægte: I omtalen af Sinaj-beretningens skildring af Guds nærvær i Åbenbaringsteltet bemærkes det, at "(h)ele afsnittet fra Anden Mosebog kapitel 25 til Tredje Mosebog kapitel 16 stammer fra P, som man siger for nemheds skyd [*sic*]" (s. 32). Dette er ganske givet korrekt, om end en smule

for unuanceret. Forfatterskabet bag Sinaj-beretningen er omstridt. Store dele tilregnes sandt nok Præsteskriftet (P), men ikke det hele. Det er bl.a. tilfældet med 2 Mos 32-34, der opregnes blandt det materiale i 2 Mos, der *ikke* stammer fra P, og som derfor typisk betegnes som 'ikke-P'. Netop 2 Mos 33 (som Tang Nielsen indirekte henviser til s. 137) ville i øvrigt have egnet sig som et særskilt eksempel på synet af Guds herlighed. I dette kapitel lover Gud, at Moses skal få ham "at se fra ryggen" (2 Mos 33,23). Her leges der med spørgsmålet om, hvorvidt Gud selv kan siges at have en synlig krop; se hertil også bl.a. 1 Mos 32; 1 Kong 19,1-18 og Es 6. Dette er et omdiskuteret spørgsmål i den aktuelle gammeltestamentlige forskning – og det er særdeles relevant for den inkarnationstanke, der indgår i afslutningskapitlets udfoldelse af Johannesprologen.

Bogens kompakte form og omfang gør, at nogle ellers fremtrædende aspekter ved Guds møder med mennesker forbigås. Foruden 2 Mos 33 gælder det bl.a. for de tilfælde, hvor sådanne møder er formidlede via engle eller andre himmelske væsener. Således fortælles det om Guds møde med Moses i 2 Mos 3,2, at "(d)ér viste Herrens engel sig for ham i en flammende ild fra en tornebusk", hvilket Tang Nielsen udelader i sin omtale af det (jf. s. 22–23). Profeterne kan siges at have en

lignende mediatorfunktion, eftersom Gud dér kommer sit folk i møde i profetens ord og gerninger. Endelig afspejler de gammeltestamentlige salmer flere forskellige møder mellem Gud og mennesker, herunder taksigelser af og bønfoldelser om Guds nærvær samt beklagelser over hans pludselige fravær.

Det er forståeligt, at man i en udgivelse med et så bredt formidlingsigte er tilbageholdende med at give direkte henvisninger til relevant forskningslitteratur. Der optræder dog visse bevidst anonymiserede referencer. Således bemærkes det i redegørelsen for Åbenbaringsteltet, at "(e)n tysk forsker har (...) kaldt teltet "Sinaj på vandring" (s. 36). Her tænkes der nok på Benno Jacobs 1997-kommentar til 2 Mos. Ligeledes henvises der i omtalen af gudsforholdet hos Paulus til "en amerikansk forsker", der hævdes at mene, "at Paulus kendte løsningen før problemet" (s. 75). Pågældende forsker kan næppe være andre end E. P. Sanders i sin toneangivende monografi *Paul and Palestinian Judaism* fra 1977. Endelig tages "en tysk forsker" (velsagtens Udo Schnelle i dennes *Das Evangelium des Johannes* fra 1998) til indtægt for det synspunkt, at "logos i Johannesprologen" ikke "kan (...) forklares monokausalt" (s. 125). En sådan kispus-leg med forskningen er stimulerende for motiverede fagfæller. Men det kan

også virke fremmedgørende for andre interesserede læsere.

Tang Nielsen er en glimrende formidler, der på de få forhåndenværende sider formår at gøre et stort og vidtfavnende emne både lettilgængeligt og fængende. Bogen er både velstruktureret og velskrevet. Et eller flere af de ovennævnte gammeltestamentlige eksempler kunne have bibragt med en endnu højere grad af nuancering i skildringen af de mange forskellige måder, hvorpå Gud i Bibelen giver sig tilkende for mennesker. Især savnes en inddragelse af de gammeltestamentlige salmer. Men i en bred formidlingsudgivelse er det svært, endsige umuligt, at få alt med – for, som Tang Nielsen så rigtigt selv påpeger i bogens afslutning: "Ingen bog kan dække det hele" (s. 141). De få ovenstående kritikpunkter bør på ingen måde afholde interesserede læsere fra at give sig i kast med denne spændende udgivelse. Den store vægt, der i bogens anden hoveddel lægges på Paulus og Johannesevangeliet, gør desuden, at den vil egne sig fint som supplerende litteratur for teologiske BA-studerende.

■